

فارسی عمومی

گزیده نثر و شعر فارسی

کتاب درسی دانشگاهی

به کوشش

مجید ملایی

ملایی، مجید، گردآورنده

فارسی عمومی گزیده نثر و شعر فارسی: کتاب درسی دانشگاهی /

به کوشش مجید ملایی. - تهران: خسرو شیرین، ۱۳۸۴.

۲۲۶ ص.

ISBN: 964-96068-2-3

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص ۲۲۵-۲۲۶.

۱. ادبیات فارسی - - برگزیده ها. الف. عنوان.

۴۲/۷۳/۴۰۵ PIR ۸۰/۸

۱۹۷۳۱-۸۴م

کتابخانه ملی ایران

شابک: ۹۶۴-۹۶۰۶۸-۲-۳

ISBN: 964-96068-2-3

انتشارات خسرو شیرین

نام کتاب: فارسی عمومی

مؤلف: مجید ملایی

چاپ اول: تابستان ۱۳۸۴

تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: ۲۲۰۰ تومان

حروفچینی: مؤسسه عروج اندیشه

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

تهران: میدان هفت تیر، ضلع شمال غربی، کوچه مازندرانی، ساختمان ۱۸، انتشارات

خسرو شیرین (وابسته به مؤسسه فرهنگی هنری عروج اندیشه). تلفن: ۸۸۳۲۲۹۹۷

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه گردآورنده.....
۳	بخش اول: وضع ادبیات فارسی در سه قرن اول هجری.....
۳	انقراض دولت ساسانی.....
۶	حکومت سامانیان.....
۷	بخش دوم: شاعران و نویسندگان قرن چهارم و پنجم.....
۷	رودکی.....
۸	شهید بلخی.....
۹	کسایی مروزی.....
۹	رابعه قزداري بلخی.....
۹	فرخی سیستانی.....
۱۰	منوچهری دامغانی.....
۱۱	فردوسی.....
۱۵	بابا طاهر همدانی.....
۱۷	ابوالحسن خرقانی.....
۱۹	ابوالفضل بیهقی.....
۲۳	ناصر خسرو.....
۲۵	عنصر المعالی.....
۲۷	خواجه عبدالله انصاری.....
۳۱	خواجه نظام الملک.....
۳۵	بخش سوم: شاعران و نویسندگان قرن ششم تا نهم.....
۳۵	خیام نیشابوری.....
۳۷	سنایی غزنوی.....
۴۱	نظامی.....
۴۵	عطار نیشابوری.....
۴۹	مولوی.....
۵۵	عراقی.....
۵۸	سعدی شیرازی.....
۶۵	شیخ محمود شبستری.....
۶۷	حافظ شیرازی.....
۷۱	عید زاکانی.....
۷۳	جامی.....
۷۷	بخش چهارم: شاعران و نویسندگان قرن دهم تا دوازدهم.....
۷۷	صائب تبریزی.....
۸۱	بیدل دهلوی.....
۸۵	هاتف اصفهانی.....
۹۳	بخش پنجم: شاعران و نویسندگان قرن سیزدهم تا معاصر.....
۹۳	ملا عبداللطیف طسوجی.....

۹۵	نسیم شمال
۱۰۱	علی اکبر دهمخدا
۱۰۳	عارف قزوینی
۱۰۵	میرزاده عشقی
۱۰۷	فرخی یزدی
۱۱۳	ملک الشعراى بهار
۱۱۷	نبما یوشیج
۱۲۱	جلال آل احمد
۱۲۵	پرویز ناتل خانلری
۱۳۱	عبدالحسین زرین کوب
۱۳۴	غلامحسین یوسفی
۱۳۹	محمد علی اسلامی ندوشن
۱۴۴	بهاالدین خرمشاهی
۱۴۹	بخش ششم: آثار شاعران و نویسندگان بدون زندگینامه (از قرن دهم تا امروز)
۱۴۹	وحشی بافقی
۱۵۱	شیخ بهایی
۱۵۲	رضی الدین آرنیمانی
۱۵۳	کلیم کاشانی
۱۵۴	قیاض لاهیجی
۱۵۵	میرزا ارشد هروی
۱۵۷	حزین لاهیجی
۱۵۸	نشاط اصفهانی
۱۵۸	طاهره قره العین
۱۵۹	فروغی سظامی
۱۶۰	عمان سامانی
۱۶۱	صفای اصفهانی
۱۶۲	فصیح الزمان رضوانی
۱۶۳	اقبال لاهوری
۱۶۴	پروین اعتصامی
۱۶۵	پژمان بختیاری
۱۶۶	رهی معیری
۱۶۷	محمد حسین شهریار
۱۶۸	امیری فیروز کوهی
۱۶۹	دکتر حمیدی شیرازی
۱۷۰	فریدون تولگی
۱۷۱	عماد خراسانی
۱۷۲	اخوان ثالث
۱۷۴	فروغ فرخ زاد
۱۷۶	سهراب سپهری
۱۷۷	مهرداد اوستا

۱۷۸	هوشنگ ابتهاج.....
۱۸۱	سیمین بهیانی.....
۱۸۱	محمد رضا شفیعی کدکنی.....
۱۸۳	محمد خلیل جمالی (مذنب).....
۱۸۴	منصور اوجی.....
۱۸۵	حسین منزوی.....
۱۸۵	سلیمان هراتی.....
۱۸۶	حسن حسینی.....
۱۸۶	یوسفعلی میر شکاک.....
۱۸۷	قادر طهماسبی.....
۱۸۷	حسین پناهی.....
۱۸۹	محمد کاظم کاظمی.....
۱۹۱	بخش هفتم: دانش های ادبی.....
۱۹۱	انواع ادبی.....
۱۹۴	قالب های شعری.....
۱۹۶	آرایه های ادبی.....
۲۰۳	بخش هشتم: سبک شناسی.....
۲۰۴	سبک های دوره ادبی شعر فارسی.....
۲۰۴	سبک خراسانی.....
۲۰۴	سبک عراقی.....
۲۰۵	سبک هندی.....
۲۰۵	دوره بازگشت ادبی.....
۲۰۵	سبک مشروطه (عصر بیداری).....
۲۰۶	مکتب های ادبی در اروپا.....
۲۰۶	کلاسی سیم.....
۲۰۷	رمانتی سیم.....
۲۰۷	رنالیسم.....
۲۰۹	ناتورالیسم.....
۲۰۹	سمبولیسم.....
۲۱۰	سوررئالیسم.....
۲۱۰	پست مدرنیسم.....
۲۱۳	بخش نهم: آیین نگارش.....
۲۱۳	مقاله نویسی.....
۲۱۵	گزارش نویسی.....
۲۱۵	داستان نویسی.....
۲۱۷	نامه نگاری.....
۲۲۰	علامه نگارشی.....
۲۲۵	منابع و مأخذ.....

مقدمه

سخنی با دانشجویان

کتابی که پیش روی شماست، ره آورد و تحفه ای اندک، از ذخایر گرانبهای فرهنگ و ادب فارسی است. ذخایری که گاه، مرهمی است بر زخمهای ناشی از نافرمانی ها، شکستها، حق کشی ها و ...، و گاه روشنایی بخش، تاریکی ذهن ها و قلب هایی است که معلول، غفلت ها و مسمومیت های زمانی و مکانی می باشد.

ادبیات عرفانی و تعلیمی که جان مایه و عصاره ادبیات فارسی را تشکیل می دهد، می تواند درمانگر و حیات بخش روح و روان های بیمار و افسرده باشد، چرا که این نسخه های شفا بخش برگرفته از نسخه اصلی، یعنی: قرآن و کلام انبیا و امامان (ع) است. و حتی از طریق ادبیات عرفانی، بهتر می توانیم، متون دینی را بشناسیم.

یکی از اهداف شاعران عارف، بخصوص طرفداران وحدت وجود، آشتی دادن انبیا با جهان هستی و عشق ورزی با همه کائنات بوده است. لذا اگر این اندیشه و نگرش تبیین شود، بزرگ ترین خدمت به جامعه بشریت شده است. و برکات آن کمتر از اختراع برق و هواپیما و ... نخواهد بود.

امروز، اگر ایران و ایرانی حرفی برای گفتن دارد و یا جرأت اظهار موجودیت می کند، بی شک بخش عظیمی از این احساس و اظهار را مدیون اندیشمندان و متفکرانی است که در گذشته های دور و نزدیک می زیسته اند کسانی که عمر، و هستی خود را برای خدمت به بشر و حفظ هویت ایرانی - اسلامی ایثار کرده اند. و آثاری گرانبها از خود برجای گذاشته اند که خون دلهای آنان، مرکب آن آثار، بوده است. خون دل از این جهت که با مناعت طبع و خیر خواهی و مسئولیت پذیری و آرمان خواهی، زندگی کرده اند. و صد البته، چنین شیوه زندگی همیشه با رنجها و مشقت ها و خون دل خوردن همراه بوده و هست.

به گفته اولین استاد (پدرم)، امروزه، به برکت همین چند غزلی که حافظ در ششصد سال پیش سروده است، نه تنها محققان، ناشران، ترانه سرایان، نوازندگان، و ...، حتی پرنده فالگیرها هم از این خوان گسترده بهره مند هستند. یا طبق اخبار جراید (روزنامه اعتماد، شماره ۸۱۸) در اسفند

سال ۱۳۸۳، بالاترین تیراژ فروش کتاب در آمریکا، کتاب ترجمه شده مثنوی مولوی بوده است. و به گفته یک نفر پژوهشگر ایرانی، مولانا قلب آمریکاییان را تسخیر کرده است.

با تأسف، وقتی از ادبیات صحبت می شود، اکثر مردم، چنین تصوّر می کنند که ادبیات، در کنار دیگر هنرها از جمله موسیقی و نقاشی اسباب تفنّن است - اگر چه موسیقی و نقاشی و دیگر هنرها هم، با زبان حال خود پیام دارند - لذا دانستن وبه کار بستن آن را ضروری نمی دانند. جوان امروز که در گیر زندگی مبتنی بر مدار پول وبه تبع آن عیش و عشرت و راحت طلبی است نمی تواند درک درستی از بینش و اندیشه متفکران و شاعران داشته باشد. افزون بر آن، اندیشه و تفکر گذشتگان را مثل صنعت ویا شیوه و ابزار زندگی آنان کهنه واز رونق افتاده می داند که به درد موزه ها می خورد. اما غافل از اینکه اندیشه های ناب و الهامی نه تنها کهنگی ندارد و همیشه تازه و با طراوت است. بلکه جهانی و فراتر از بعد زمان و مکان است

یا عده ای نا آگاه در این خیالند که چون می توانند به زبان فارسی سخن بگویند - آن هم به لحن کوچه و بازار - می توانند متون ادبی را نیز بخوانند؛ در صورتی که نمی دانند زبان گفتار و نوشتار هم از لحاظ ساختاری و هم از لحاظ محتوایی با هم فرق دارند. و این بی سوادی و نا آگاهی زمانی آشکار می شود که بخواهند یک غزل سعدی یا حافظ را بخوانند و یا جسارت و رزیده، آن را معنا هم نکنند.

بنابر این، برای فهم درست و بهتر ادبیات، لازم است، دانشجویان، نکاتی را مدّ نظر داشته باشند. اوّل: این که متون ادبی (شعرونثر) را با دقّت و تمرین و ممارست بخوانند.

دوّم: نکات دستوری را بدانند.

سوم: دانش های ادبی از قبیل: انواع ادبی، آرایه های ادبی، قالب های شعری و انواع نثر را در حدّ نیاز بدانند.

چهارم: اگر می خواهند در حوزه ادبیات عرفانی شناخت بیشتری پیدا کنند، حتماً کتب عرفانی و فلسفی را مطالعه کنند. و با اصطلاحات و اندیشه های عرفانی و فلسفی آشنایی داشته باشند و لااقل چند سالی را به خود زحمت بدهند و از محضر استادان آگاه به متون عرفانی بهره مند شوند. سخن آخر این که، این کتاب (فارسی عمومی) برای سه واحد درسی در مقطع کاردانی و کارشناسی در نظر گرفته شده است. که شامل: گزیده هایی از نثر و شعر فارسی، دانش های ادبی، سبک شناسی و آیین نگارش می باشد.

ترتیب و توالی گزیده های نثر و نظم، براساس سیر تاریخی، تاریخ ادبیات فارسی، تنظیم شده است. سعی بر این شده است که از آثار هر شاعر و نویسنده ای مشهور، نمونه ای نثر و یا شعر، منتخب و معرفی شود تا دانشجویان با توجه به ذوق و سلیقه های مختلف و متنوعی که دارند خود به دنبال یک یا چند اثر بروند و بهتر و بیشتر از آثار ارزشمند فارسی بهره ببرند.